

Nr 23.

Ankom till riksdagens kansli den 16 februari 1934 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av vissa utbildningskurser för f. d. fast anställt manskap vid försvarsväsendet.

(1:a avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 26 januari 1934 dagtecknad proposition (nr 105) har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som i statsrådsprotokollet angivits, under innevarande budgetår anordna särskilda utbildningskurser för f. d. fast anställt manskap vid försvarsväsendet, dels ock medgiva, att de av ifrågavarande utbildningskurser föranledda kostnaderna må på sätt i berörda statsrådsprotokoll angivits bestridas av vederbörande anslag under fjärde huvudtiteln.

Uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 3 januari 1934 har *chefen för generalstaben* gjort framställning angående anordnande av särskilda utbildningskurser för f. d. fast anställt manskap vid armén.

Chefen för generalstaben har däruti framhållit, att han funnit det i hög grad önskvärt, att kurser, lämpligen på omkring tre månader, främst anordnades för f. d. fast anställt manskap. Inkomna uppgifter gäve nämligen ett otvetydigt belägg för, att det rådde stor arbetslöshet bland det f. d. fast anställda manskapet. Det kunde på goda grunder förutsättas, att de, som förklarar sig villiga att genomgå en tremånaderskurs, avsedd att äga rum under tiden $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{5}$, tillhörde de arbetslösa i landet. De anmäldas antal uppginge till omkring 750. Även ur militär synpunkt vore det, framhåller chefen för generalstaben, icke mindre önskvärt, att utbildning ordnades för ifrågavarande personal i syfte att höja dess användbarhet vid krig och göra den lämplig för bestridande av befattningar vid fältförbanden och depåerna, varigenom där placerad aktiv personal kunde frigöras för andra uppgifter. Kostnaderna för inkallandet av 750 man till fullgörande av en tre månaders militärtjänstgöring i form av särskilda utbildningskurser skulle belöpa sig till omkring 430,000 kronor. Detta innebure en kostnad per man och tjänstgöringsdag av kronor 6:37, vilket vore mindre än medellönen vid de statliga reservarbetena. Då samhörigheten mellan ifrågavarande tjänstgöring och åtgärderna för arbetslöshetens bekämpande måste anses obestridlig, anhölle chefen för generalstaben, att 430,000 kronor måtte ställas till för-

fogande ur det för innevarande budgetår av riksdagen beviljade anslaget för arbetslöshetens bekämpande.

Vidare hava *chefen för marinstaben* och *chefen för kustartilleriet* uti skrivelser den 12 januari 1934 gjort framställningar angående anordnande av dylika utbildningskurser för f. d. fast anställt manskap vid flottan och kustartilleriet.

Chefen för marinstaben har därvid framhållit, att för tillgodoseende av tillgången på underbefäl vid mobilisering flottans organisation byggde väsentligen på konstituering av f. d. fast anställt manskap (underbefäl) till högre grad. En åtgärd, som i avsevärd grad skulle öka tillgången av för konstituering lämpligt f. d. fast anställt manskap, vore att under kortare tid (högst 3 månader) inkalla sådana f. d. fast anställda korpraler och 1. klass sjömän, som vore lämpliga för fortsatt utbildning och som icke efter avskedstagandet lyckats erhålla civilianställning. Företagen undersökning hade givit vid handen, att vid flottan sammanlagt högst 125 f. d. stamanställda korpraler och 1. klass sjömän funnes, som lämpade sig för ifrågavarande vidareutbildning, varav omkring 80 vid Karlskrona örlogsstation och omkring 45 vid Stockholms örlogsstation. Kostnaderna för inkallelse av ifrågavarande manskap belöpte sig till omkring kronor 6:20 per man och dag och utgjorde sålunda sammanlagt $6:20 \times 125 \times 90 = 69,750$ kronor eller avrundat 70,000 kronor, under förutsättning att inkallelsen för varje man omfattade högst 3 månader. *Chefen för marinstaben* hemställde, att ett belopp av högst 70,000 kronor måtte för ändamålet ställas till förfogande från anslaget till bekämpande av arbetslösheten.

Chefen för kustartilleriet har framhållit, att, enär kustartilleriet ännu saknade reservorganisation för underbefäl — med undantag för pensionsavgångna flaggkorpraler — för det avgångna underbefälet förekomme inga repetitionsövningar för välbehövt upplivande och befastande av den en gång bibragta utbildningen. Det vore därför önskvärt, om repetitionsövningar i någon form för avgånget underbefäl kunde anordnas. Då vidare utbredd arbetslöshet för närvarande rådde bland de avgångna, skulle anordnande av dylika repetitionsövningar för arbetslöst f. d. underbefäl jämväl ur social synpunkt vara behjärtansvärt. Repetitionsövningar av ovan antytt slag borde för vinnande av det ur militär synpunkt med dem avsedda ändamålet för närvarande i största möjliga utsträckning givas formen av särskilda kurser. I inom närmaste tiden anordnade dylika kurser för arbetslöst f. d. underbefäl m. fl., som avgått ur tjänst under anställningsåret 1929/1930 eller senare, kunde antalet elever beräknas för kustartilleriet i dess helhet uppgå till omkring 48, varav vid Vaxholms kustartilleriregemente något mer och vid Karlskrona kustartilleriregemente något mindre än hälften. Kostnaden per man och dag kunde beräknas uppgå till kronor 6:28, och totalkostnaden för kursernas anordnande till i runt tal 20,000 kronor. *Chefen för kustartilleriet* hemställde, att ett belopp av högst 20,000 kronor måtte för ändamålet ställas till förfogande från anslaget till arbetslöshetens bekämpande.

Över chefens för generalstaben förenämnda framställning har yttrande in-

fordrats från *statens arbetslöshetskommission*, som i utlåtande den 16 januari 1934 på anförda skäl avstyrkt, att kostnaderna för de av chefen för generalstaben föreslagna utbildningskurserna bestriddes ur arbetslöshetsmedel.

Enligt en av *arméförvaltningen* framlagd utredning skulle kostnaderna för de av chefen för generalstaben ifrågasatta kurserna komma att uppgå till cirka 449,000 kronor, fördelade på följande lantförsvarets anslag sålunda:

Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl....	kronor	267,000: —
Rekryteringskostnader	»	15,000: —
Undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisnings- anstalter och utbildningskurser	»	600: —
Mathållning	»	58,000: —
Munderingsutrustning	»	29,000: —
Kasernutredning, intendenturfordon m. m.	»	5,400: —
Bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt	»	20,000: —
Truppförbandens övningar.....	»	7,000: —
Sjuk- och veterinärvård m. m.	»	2,700: —
Vapen och ammunition m. m.	»	40,000: —
Dyrtidstillägg åt befattningshavare vid lantförsvaret	»	4,000: —
		<hr/>
		Summa kronor 448,700: —

eller i runt tal 449,000 kronor.

Beträffande de av chefen för marinstaben och chefen för kustartilleriet ifrågasatta kurserna skulle enligt en av *marinförvaltningen* framlagd utredning kurskostnaderna komma att fördela sig på sjöförsvarets olika anslag sålunda:

	<i>Flottan:</i>		<i>Kustartilleriet:</i>	
	Kursens längd 90 dagar kronor		Kursens längd 66 dagar kronor	90 dagar kronor
Avlöning till personal vid kårer och stater m. fl.	48,541: —		12,862: —	17,539: —
Rekryteringskostnader.....	2,250: —		1,204: —	1,204: —
Förplägnad	7,650: —		2,186: —	2,981: —
Beklädnad	6,188: —		1,742: —	2,376: —
Kasern- och förplägnadsutredning samt sängservis m. m.	1,225: —		317: —	432: —
Bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt m. m.	800: —		225: —	337: —
Flottans krigsberedskap och övningar..	4,000: —		—: —	—: —
Kustartilleriets krigsberedskap och öv- ningar	—: —		1,267: —	1,267: —
Sjukvård för marinen	1,000: —		300: —	400: —
			<hr/>	
	Summa kronor 71,654: —		20,103: —	26,536: —

Departementschefen har i ärendet anført följande:

»Arbetslösheten bland f. d. fast anställt manskap vid armén och marinen är för närvarande betydande. Av en utav civilanställningskommittén med

skrivelse den 23 november 1933 till mig överlämnad utredning framgår sålunda, att utav cirka 2,000 beställningshavare av manskaps grad, vilka under anställningsåret 1932/1933 erhållit avsked från fast anställning vid krigsmakten, icke fullt 30 procent kunde anses hava ordnad försörjning vid avskedstagandet. Därjämte torde ett stort antal av tidigare från militärtjänsten avgångna vara utan anställning. Även om dessa arbetslösa kunna i vanlig ordning anmäla sig för att komma i åtnjutande av arbetslöshets hjälp, förefinnes anledning att undersöka, huruvida särskilda åtgärder kunna vidtagas för att bereda dem tillfällig sysselsättning. I detta avseende synas mig de av cheferna för generalstaben, marin-staben och kustartilleriet framställda förslagen — vilka innebära anordnande av särskilda utbildnings- eller repetitionskurser för f. d. fast anställda — förtjäna allvarligt beaktande. Detta så mycket mera som på samma gång ett väl motiverat militärt behov kan tillgodoses.

Enligt de framlagda förslagen skulle kurserna vid armén och flottan få en varaktighet av cirka 90 dagar, under det att kurserna vid kustartilleriet skulle inskränkas till 66 dagar.

Kostnaderna för kursdeltagarnas resor till och från tjänstgöringen torde böra bekostas av statsverket. Under tjänstgöringen torde kursdeltagarna böra komma i åtnjutande av avlöning enligt bestämmelserna i avlöningsreglementet för fast anställt manskap vid försvarsväsendet den 11 maj 1928 (nr 128), varvid för lönen bestämmande tidigare tjänstgöring på aktiv stat bör tillgodoräknas enligt de i nämnda reglemente angivna grunder. Vidare torde kursdeltagarna under tjänstgöringen böra komma i åtnjutande av de förmåner i övrigt, som tillkomma det fast anställda manskapet. Dock torde hyresbidrag icke böra till dem utbetalas. Ej heller synas de böra bliva berättigade till sanatorievård, tandvård, ögonsjukvård eller annan specialsjukvård på kronans bekostnad.

Med dessa utgångspunkter skulle kostnaderna för kurserna, i enlighet med de utav arméförvaltningen och marinförvaltningen i ärendet verkställda utredningarna, komma att uppgå till cirka 540,000 kronor. Marinförvaltningen har emellertid i sina kostnadsberäkningar icke upptagit några medel för bestridande av dyrtidstillägg åt den personal, som skall delta i de vid flottan och kustartilleriet anordnade kurserna. Härför torde erfordras inemot 1,000 kronor. Efter samråd med chefen för finansdepartementet anser jag mig böra förorda, att de sålunda med kursernas anordnande förenade kostnaderna få bestridas av lantförsvarets respektive sjöförsvarets för innevarande budgetår å riksstaten uppförda anslag.

Av de för kurserna beräknade utgifterna skulle huvuddelen eller omkring 425,000 kronor bestridas av anslag av förslagsanslags natur, under det att återstoden, ungefär 116,000 kronor, skulle utgå av reservationsanslag.

Vad angår reservationsanslagen har arméförvaltningen ifrågasatt, att lantförsvarets anslag till rekryteringskostnader, kasernutredning, intendenturfordon m. m. och truppförbandens övningar skulle beredas ersättning för uppkommande utgifter. Med hänsyn till de relativt små belopp, varom det beträffande de två sistnämnda anslagen är fråga, torde dock jämväl å dem belöpande kostnader kunna rymmas inom nuvarande anslagsram. Däremot är det nödvändigt att anvisa medel för bekostande av de till 15,000 kronor uppskattade utgifter, som enligt arméförvaltningens utredning skulle utgå av lantförsvarets anslag till rekryteringskostnader. Lantförsvarets anslag till extra utgifter torde få tagas i anspråk härför. Den av marinförvaltningen ifrågasatta förstärkningen av anslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar kan, enligt vad jag under hand inhämtat, undvikas genom viss inskränkning i övningsprogrammet.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som, utöver vad i det föregående angivits, erfordras för kursernas anordnande.

Till frågan om anordnande av dylika kurser under senare halvåret 1934 torde jag, därest anledning därtill gives, framdeles få återkomma.»

Kungl. Maj:ts förslag, som innebär, att vissa utbildningskurser skulle anordnas för f. d. fast anställt manskap vid försvarsväsendet, vill utskottet icke motsätta sig. Med hänsyn till syftet med dessa kurser, nämligen att jämte tillgodoseendet av ett väl motiverat militärt behov bringa någon lättnad i den svåra belägenhet, vari en stor del av ifrågavarande personalkategori befinner sig, förutsätter emellertid utskottet, att de, som äro arbetslösa och sakna försörjningsmöjligheter, i möjligaste mån beredas tillträde till kurserna.

Utskottet.

Beträffande härefter sättet för täckandet av de med kurserna föranledda kostnaderna, vilka enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle bestridas av vederbörande anslag under fjärde huvudtiteln, vill utskottet framhålla, att utskottet framdeles kommer att taga ställning till denna fråga. Utskottet föreslår, att bemyndigande lämnas Kungl. Maj:t att tills vidare bestrida de erforderliga medlen under särskilda för ändamålet i vederbörliga förvaltningars räkenskaper upplagda förskottstitlar. Härigenom vinnes, att utgifterna för ifrågavarande kurser komma att för sig redovisas.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 26 januari 1934 angivits, under innevarande budgetår anordna särskilda utbildningskurser för f. d. fast anställt manskap vid försvarsväsendet,

b) medgiva, att de av ifrågavarande utbildningskurser föranledda kostnaderna må förskottsvis bestridas för att sedermera ersättas på sätt riksdagen framdeles må komma att besluta.

Stockholm den 16 februari 1934.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hamrin*, *Lindblad*, *Olof Olsson*, *Svensson* i *Kompersmåla*, *Kvarnzelius*, *Nilsson* i *Gränebo*, *Borell*, *Oscar Olsson*, *Bagge*, *Asplund*, *Thelin* och *Petrén*; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i *Råstock*, *Holmgren*, *Jansson*, *Strindlund*, *Persson* i *Fritorp*, *Jeppsson*, *Svensson* i *Grönvik*, *Jonsson* i *Eskilstuna*, *Holmdahl*, *Norsell*, *Högström* och *Isacson*.